

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 22. V Ljubljani, 15. novembra 1877. Tečaj XVII.

Kako naj bi se vravnale sedanje šolske knjige.

Preteklo je že dvajset let in več, kar so ljudske šole na Kranjskem in sploh po slovenskih deželah dobile nekoliko nove, nekoliko pa popravljenih in novovravnane knjige.

Kaj se je od tega časa že v šolstvu izpremenilo! Dobili smo novo šolsko postavo, novi šolski in učni red, tedaj nove vredbe o učnih smotrih in učnih načrtih, — in glejte, le naše slovenske šolske knjige ostale so take, kakoršne so bile pred 20timi leti! Nekaj let sem že ni bilo učiteljskega shoda ali učiteljske konference, da bi se ne bi pretresovale knjige za naše slovenske šole in tudi šolski in drugi časniki, slovenski in nemški, so to stvar razpravljali, a zgodilo se vendar do sedaj še ni ničesa, in se tudi tako dolgo, berž ko ne, ne bode kaj storilo, dokler bomo mi roke križem držali. Čas je, da gremo na delo, in sicer po naj hitreji in naj krajši poti, to je: kar je v dosedanjih knjigah dobrega, to ohranimo, kar pa sedanjemu času ali sedanjim učnim načertom ni primerno in vgodno, pa izpustimo.

Začnimo popravljati najpred „Abecednik“.

Ako vse najstarje Abecednike (slovenske in nemške) z današnjimi primerjamo, vidimo, da je, kar zadeva metodo, pa tudi obliko, malo izpremenjenega. Že v 17. stoletju so bili naši Abecedniki zelo sedanjim podobni, to je, obsegali so čerke, potem zloge, besede, kratke stavke in lehkorazumljive berilne vaje. To pa je bilo vse tako vravnano, kakor je pisatelj menil, da je po tej ali unej poti bolje za učenje. Resnica je, kakor je stari učitelj rekel, ko so ga vprašali, katero knjigo bodo njegovi učenci rabili. Rekel je: Dober učitelj umé iz vsake knjige učiti.

Vendar, ako v obče ni posebno prva knjiga dobro vravnana, se uku v branji posebno v prenapolnjenih šolah zelo zavira. Naš sedanji „slovenski Abecednik“ naj bi se tako-le vravnal:

1. Prvi del, t. j. verstenje čerk z berilnimi vajami naj bi z nekaterimi popravami, posebno kar zadeva vnanjo obliko pisnih čerk, obče ostal.

Vaja o številih naj bi izostala, ker to nalogo opravljajo sedaj računice.

2. Drugi razdelek: Kazalni poduk naj bi po večem ostal, kakor je, akoravno je obširen. Bolje je, da ima učitelj več tvarine v porabo kakor premalo.

3. Tretji razdelek: Berilne vaje naj bi se nekoliko prenaledile in sicer tako, da bi se nekatere izpustile in z drugimi bolj primernimi nadomestile. Pridjalo naj bi se tudi več vaj v vezani besedi (se vé da v lahko razumljivi).

„Pervo berilo in slovnica“ naj bi se tako-le popravila:

1. Vse berilne vaje naj bi se tako uverstile, da bi bile najpred podlaga jezikovemu uku, potem pa uku v realijah in sicer po versti, kakor je v učnih načertih zaznamovano. Vendar pa naj bi se vse vaje delile:

a) v podučne povesti, pripovedke, basni, prilike, pesmi, izreke in pregovore; b) v prirodopisne in obertnijske; c) v zemljepisne, zgodovinske (posebno domovinske) in sploh berilne vaje v dobrem družbenem življenji. Kar je primernih vaj v tej knjigi, naj bi se tedaj ohranile, neprimerne naj bi se pa izpustile in z drugimi namestile.

Začetni nauk slovnice in pravopisja naj bi se tù izpustil in posebej izdal; tako tudi „šolske pesmi“ z napevi, katerih učenci ne rabijo, ker tu še ne znajo po sekircah peti. Učitelj pa naj ima zbirko napevov posebej. Čemu bi učenci knjigo dražje kupovali zaradi nepotrebne priloge?

„Drugo berilo“ naj bi se po ravno tem načertu uravnalo, kakor prvo, toda vse te vaje bi morale biti v drugi, obširniši obliki in sicer tako, da bi obsegalo in ponavljalo (razun kerščanskega nauka, številjenja in oblikoslovja) vse šolske nauke, ki se učé v trojno razredni šoli.

„Tretje berilo“ pa naj bi uterjevalo učence v vseh šolskih vedah, ki se po postavi tirjajo od učenca, ki zapušča ljudsko šolo, in zraven naj bi bilo to berilo tudi tako uravnano, da bi služilo ponavljavnim šolam in šolam po mestih in tergih za nadaljevalne obertniške šole.

Kar se pa tiče jezikovega uka, bi bilo naj bolje, da bi se spisale posebne knjige, in sicer 1., 2., 3., 4. in 5. slovnica s spisjem in pravopisjem, katera bi obsegala različne vaje v pravilnem govorjenji in pisanji. Dodatek bi obsegal

a) opravilne, vsakdanje spise in razna javna pisma;

b) lepo govorjenje in nekaj o pesništvi in o zgodovini slovenskega slovstva.

Z računicami, ki nam jih je spisal in preskerbel naš nepozabljivi nekdanji deželni šolski nadzornik vitez dr. Fr. Močnik, smo popolnoma zadovoljni; želeti bi le še bilo, da bi nam slavni pedagog preskerbel še eno računico za vsakdanje potrebe, ki bi se pečala s prostimi nalogami iz kmetijstva, obertnijstva in sploh za vsakdanje življenje brez težkih šolskih številskih dokazov.

Vse knjige za ljudsko šolo pa bi morale imeti nalogo, da bi izobraževale ljudi za vsakdanje družinsko, občno, državljansko in нравno (moralčno) življenje, kajti, dokler ne bode ljudska šola pospeševala navnega življenja in ne bode vterjevala s tem prave podlage ljudski izobraženosti, ne bode imela ne domovina, ne država prave koristi od šole. Slavni pedagog Janez Amos Komenski pravi: Seme za prave véde, omiko, nravo in pobožnost leži že v človeški naravi; vendar človek, ako hoče biti človek, mora se temeljito, stalno izobraževati, t. j. na podlagi nvnosti.

A. Praprotnik.

Pedagogični pogovori.

(Spisnje Jos. Ciperle.)

22.

Govorili smo že o tem, da niti vvodni člankarji, niti drugi ležnjivi šolski preroki šolstva ne bodo zboljšali, ampak le edini učitelji. To je tako resnično, kot, da je dvakrat dve štiri. Učitelj je edini pedagog, ki ima opraviti s šolstvom, ali ravno on ima tako malo besede pri njem. Dostikrat se pač sliši ali bere, da so učitelji še le novejši čas postali svobodni. Ali naj mi zameri kdo ali ne, jaz ne vidim nikake svobode pri njih. Pa tudi kruhoborstvo ne cvete nikjer lepše, kot pri njih. Čudno je tudi, da tako radi nemško lomijo, kot bi bil nemški jezik edini zveličavni na svetu. Saj ne stoji nikjer v sv. pismu, da kdor lomi nemščino, bo deležen nebeškega kraljestva, ampak kdor je v malem zvest, ta bo čez veliko postavljen. Slovenski jezik je res majhena veja slovanščine, ali jezik je vendar, in kot jeziku se mu pristuje ista čast in ista cenitev, kot nemščini ali francoščini. Saj ni slovenski jezik kriv, da ga govori tako malo ljudi. In če se ga še ti sramujejo govoriti, ki ga znajo; kdo ga bo pa potem? Tisti gotovo ne, ki ga ne znajo. Pa dovolj o tem, o jeziku bom še pozneje govoril obširneje.

Pa še drugi vzrok je, zakaj se šolstvo ne povzdiguje: učitelji imajo namreč premalo svobode. Pa bo kdo oporekal: Kdo pravi, da je imajo premalo? Ali niso sedaj samostojni, ali niso nehali mežnarji biti, ali se jim ni povikšala plača, i. t. d.? — Vse prav lepo. Samostojni pa vendar niso. Le pomislimo, koliko predstojnikov imajo! Slovenski pregovor pa prav dobre pravi: Kolikor glav, toliko misli. Ali pa nimajo ti razni